

SPOTLIGHT

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

Spotlight explica l'impactant història real de l'equip de periodistes d'investigació del The Boston Globe, anomenat Spotlight, guanyador del Premi Pulitzer, que el 2002 va commoure la ciutat i tot el món quan va treure a la llum el sistema d'encobriment d'innombrables casos de pedofília perpetrats per més de 70 sacerdots locals, que feia servir l'Església Catòlica.

Quan el recentment nomenat director Marty Baron (Liev Schreiber) arriba des de Miami per fer-se càrrec del *Globe* a l'estiu de 2001, ordena a l'equip *Spotlight* que investigui el cas d'un sacerdot acusat d'haver abusat sexualment de joves feligresos al llarg de 30 anys. Plenament conscients que enfrontar-se a l'Església Catòlica a Boston tindrà importants repercussions, el cap de Spotlight Walter "Robby" Robinson (Michael Keaton), els reporters Sacha Pfeiffer (Rachel McAdams) i Michael Rezendes (Mark Ruffalo) i l'investigador Matt Carroll (Brian d'Arcy James), començaran a aprofundir en el cas.

A mesura que extreuen informació d'un dels advocats de les víctimes, Mitchell Garabedian (Stanley Tucci), o s'entrevisten amb les víctimes, arriben a la conclusió que la protecció sistemàtica de l'Església a sacerdots agressors sexuals arribava molt més lluny del que ningú d'ells podia haver imaginat. Malgrat la ferma oposició dels representants de l'Església, especialment del cardenal Law (Len Cariou) de Boston, el *Globe* estarà decidit a publicar el seu revelador reportatge.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol original: *Spotlight*

País i any: EEUU, 2015

Producció: Blye Pagon Faust; Steve Golin; Nicole Rocklin i Michael Sugar.

Direcció : Tom McCarthy

Guió: Josh Singer i Tom McCarthy

Música: Howard Shore

Fotografia: Masanobu Takayanagi

Muntatge: Tom McArdle

Durada: 102 minuts.

Intèrprets: Mark Ruffalo (Mike Rezendes); Michael Keaton (Walter “Roby” Robinson); Rachel McAdams (Sacha Pfeiffer); Liev Schreiber (Marty Baron); John Slattery (Ben Bradley); Brian d’Arcy James (Matt Carroll); Stanley Tucci (Mitchell Garabedian); Jamey Sheridan (Jim Sullivan); Neal Huff (Phil Saviano); Paul Guilfoyle (Pete Conley); Len Cariou (Cardenal Law).

PANTALLA D’ACTIVITATS

1. Escriviu la sinopsi de la pel·lícula.
2. Descriviu els principals protagonistes: Rezendes; “Roby” Robinson; Sacha Pfeiffer i el director Baron.
3. Què és Spotlight? De què s’encarrega?
4. Realitzeu una recerca sobre Boston i la gran influència que té l’Església Catòlica en aquesta ciutat nord-americana.
5. El nou director del diari, Marty Baron, diu que com que el 53 % dels subscriptors són catòlics *els ha d’interessar molt la qüestió dels abusos dels capellans sobre nens*. Expliqueu què vol dir.
6. En què s’ha especialitzat l’advocat Garabedian? Quina idea té de la ciutat?
7. Quan el nou director del diari fa una visita de cortesia al cardenal Law, aquest intenta pressionar-lo. Què vol realment el cardenal? Quines altres pressions pateix el diari al llarg de la seva investigació?
8. Al voltant del minut 50 se’ns explica les característiques de les víctimes dels abusos. Quines són?
9. A part de Garabedian hi ha altres advocats que també apareixen en la investigació que tenen una actitud diferent i que volen restar en silenci. Davant d’un cas d’abusos, quina funció realitzaven que es neguen a explicar-la?
10. Baron, el director de *The Globe*, insisteix davant la sorpresa del reporter Rezendes, que no es tracta de centrar-se en els capellans pederastes, sinó en la denúncia del sistema, de l’estructura eclesiàstica que encobria els abusos. Per què creieu que opta per aquesta línia de recerca i no per a l’altra?
11. De qui rebien pressió les víctimes perquè no expliquessin el que els havien fet?

12. Al final de la investigació, el director, en Baron afirma que *aquesta classe de reportatges és el millor de la nostra feina*. Expliqueu a què es refereix.
13. Com valoreu que l'Església Catòlica amagués durant anys els abusos a menors?
14. Arran de la publicació del reportatge, es reben multitud de trucades a la redacció de Spotlight. Expliqueu qui truca i per què?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Al minut 4 del film observem com la càmera segueix periodistes que van al diari. Quin nom té aquest moviment de càmera? Com creieu que es van obtenir?
2. Al voltant del minut 39 veiem com els periodistes entrevisten a persones que han estat víctimes d'abusos. De forma alterna veiem imatges d'una entrevista i d'una segona a llocs diferents. Es tracta d'un tipus de muntatge cinematogràfic. Quin nom rep?
3. Recordeu la banda sonora de la pel·lícula. Fins i tot podeu tornar a veure algun fragment. Com descriuríeu la música de *Spotlight*.
4. Al llarg del film veiem imatges de nens i nenes jugant a parcs de la ciutat de Boston, fins i tot assistim a l'actuació d'un cor infantil d'una església cantant una nadala. Expliqueu quin sentit tenen aquestes imatges.
5. Ja en el tram final de la pel·lícula apareixen imatges de la rotativa i de la flota de camions del *The Boston Globe*. Què ens volen transmetre?

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

SPOTLIGHT, EL NOSTRE PERIODISME I EL BON GOVERN

(...) *Spotlight* explica la història dels periodistes del *Boston Globe* que van destapar els casos de pederàstia a l'Església Catòlica. És una pel·lícula molt recomanable en tots els sentits. Molt bona. A mi em serveix per a parlar de la importància de tenir mitjans de comunicació forts i independents en democràcia. Com es pot veure al film, és gràcies a la investigació periodística que es van poder destapar aquells delictes deplorables i dolorosos. Però és evident que no hauria estat possible tampoc sense un periodisme concret. El temps, la dedicació i el rigor que exigeix una investigació d'aquesta mena és impossible en un periodisme marcat per la immediatesa i l'obligació de ser sempre els primers. És una discussió que també tenen els protagonistes de *Spotlight*, que és el nom que rep l'equip d'investigació del Boston Globe.

Al film, també hi veiem el debat sobre la independència dels mitjans de comunicació. En aquest cas, respecte de l'Església. I és que aquestes dues coses –fortalesa (recursos, dimensió i temps) i independència– són

imprescindibles per a fer de contrapès als poders, siguin quins siguin, i denunciar els excessos o, en aquest cas, els delictes ocultats pels encobriments mutus dels poderosos. Sense diners ni recursos no es pot fer un bon periodisme d'investigació. Però sense independència respecte dels poders, tampoc.

Al nostre país hem hagut de parlar aquests últims anys de la corrupció i de pràctiques poc transparents i poc ètiques, gairebé cada setmana. Si n'hi ha, és bo que se'n parli. Però, a banda de parlar-ne, s'ha de pensar quines decisions cal prendre per mirar d'eradicar-les. Fa poc més d'una setmana, l'organització *Transparència Internacional* va publicar l'últim índex de la percepció de la corrupció a 168 estats d'arreu del món. En aquest informe, publicat a principi del 2013 i recuperat recentment, s'explica quins són els factors que contribueixen a la bona administració i a fer de barrera de la corrupció. Hi ha set factors que, any rere any, són constants en els quatre països menys corruptes (Finlàndia, Dinamarca, Suècia i Nova Zelanda) i n'és un disposar d'un bon sistema de transparència, supervisió i control. Aquí és on els mitjans de comunicació tenen un paper fonamental.

A banda de veure la pel·lícula, que la recomano a tothom, val la pena també de comprar i llegir el llibre de Diana Coromines *Viatge al cor de la bona governança* (BonPort, 2015). Com indica el títol, ens proposa una immersió al sistema de governança i de transparència de Dinamarca. És un llibre molt revelador perquè, mostrant com funciona un dels quatre països menys corruptes del món, ens posa davant un mirall força decebedor. Al llibre de Coromines, també hi surten els mitjans de comunicació, com no podria ser d'una altra manera.

Precisament, també hi trobem l'entrevista a Natascha Linn Felix, vicepresidenta de *Transparència Internacional* a Dinamarca. I és interessant això que diu: *El rol essencial que han de desenvolupar els periodistes com a vigilants del sistema s'ha degradat una mica. La distància entre periodistes i Christiansborg [la seu del govern i del parlament danesos] s'està escurçant; els mitjans estan massa pendents de les exclusives i això els empeny, sovint, a tenir massa bona relació amb els polítics.*

Coromines identifica els pilars del sistema de control contra la corrupció: *Hi ha tres institucions que constantment demanen comptes als ministeris: l'Ombudsmand (el síndic de greuges del parlament), el Rigsrevision (l'òrgan que audita els comptes de l'estat i de les regions) i l'opinió pública (on els mitjans de comunicació tenen un paper clau). De l'anàlisi que fa aquest llibre, m'agrada que posi també el focus en la responsabilitat que tenen els ciutadans en la bona governança. Lluny de les mirades paternalistes a què estem acostumats aquí, Coromines destaca que els ciutadans tenen set d'informació i, per tant, de saber com s'administren els seus recursos.*

I és que sovint es fan grans elogis del nivell dels serveis públics dels països nòrdics, però passant de puntetes o negligint la responsabilitat i el sentit del deure dels ciutadans. O de l'absència del funcionari com s'entén aquí, amb una feina assegurada per tota la vida. Copiar les coses a mitges difícilment pot

servir de res, perquè els sistemes de governança funcionen quan són equilibrats i tenen contrapesos. Ho explica l'amic de Diana Coromines amb qui parla els primers dies del seu viatge, en Per, que fa referència al sentit autocrític i exigent dels danesos: *Confiança, sí: però compatible amb un sentit lúcid que permeti sondejar, constantment, si les regles es respecten, i que permeti posar al descobert qualsevol petit cas que no s'ajusti a les normes de bona governança que han fet famós el país.*

En definitiva, que mirant *Spotlight* i llegint *Viatge al cor de la bona governança* podem fer un exercici que ens ajudi a comprometre'ns amb un sistema de control i transparència millor. Són coses que es poden anar fent sense tenir un estat independent. Necessitem mitjans de comunicació independents i forts. I això vol dir ben dotats i no dependents de la subvenció pública o dels grans paquets de publicitat de les empreses més poderoses. I calen periodistes amb ganes d'investigar i no d'agradar al poder. Ja n'hi ha. Tenim mitjans independents, però massa petits. I tenim mitjans amb recursos, però massa lligats al poder. La corrupció no es resol amb més jutges, sinó amb mecanismes de transparència i control més bons. I, entre aquests, mitjans de comunicació sòlids i disposats a defensar la seva independència fins a les últimes conseqüències.

Pere Cardus, “‘Spotlight’, el nostre periodisme i el bon govern” 3-2-2016. Vilaweb. <https://www.vilaweb.cat/noticies/pere-cardus-article-opinio-mail-obert-spotlight-el-nostre-periodisme-i-el-bon-govern/>

Activitats

1. Per què el periodisme d'investigació necessita de recursos de temps i de dedicació?
2. Quins inconvenients té el periodisme d'immediatesa?
3. Què vol dir que un mitjà de comunicació sigui independent respecte els poders?
4. Quin paper hi tenen els mitjans de comunicació pel que fa a la transparència i a la lluita contra la corrupció? I la ciutadania?

LA MENTIDA DE SPOTLIGHT

Spotlight, (...) dirigida per Thomas McCarthy, ha acumulat grans crítiques, nombrosos guardons i un èxit de públic. La pel·lícula, brillant, sintetitza en dues hores la investigació que al 2002 va realitzar un equip, anomenat *Spotlight*, de quatre periodistes del *Boston Globe* i que va destapar els escàndols de pederàstia comesos al llarg de dècades per capellans de Massachussets. Una investigació que va escandalitzar l'opinió pública, va sacsejar l'Església Catòlica i va ser mereixedora d'un premi Pulitzer.

Fins aquí, tot perfecte. El problema és quan un cau en la temptació de comparar. S'està fent el periodisme d'*Spotlight* a casa nostra? Nooooooo, en

negreta, lletra gran i sostingut. No es fa, afirma, sense reserves, Eduardo Martín de Pozuelo, redactor en cap d'Investigació de La Vanguardia. En aquest mateix sentit també apunta Francesc Valls, fins fa poc subdirector d'El País, que admet que el periodisme d'investigació que relata Spotlight malauradament o no es fa o s'està fent a molt petita escala a Catalunya.

El principal problema és que el periodisme d'investigació és car, molt car. Julia Cagé –doctora en economia per la Universitat de Harvard– ho explica al seu llibre *Salvar los medios de comunicación* (Anagrama, 2015). *El cost d'un periodista d'investigació pot ascendir a més de 250.000 dòlars anuals per un mitjà de comunicació, entre salaris i despeses, escriu. Cagé també ens recorda que els vuit mesos d'investigació dels periodistes del Boston Globe van costar-li un milió de dòlars al diari, sense tenir en compte els milers de dòlars de les despeses judicials.*

Les empreses periodístiques –explica Francesc Valls– compassen la seva activitat amb la crisi. Es evident que en èpoques com l'actual, son molt més vulnerables i això pot comprometre seriosament la seva independència i la vida del periodisme més genuí: el d'investigació. Per tant, a menors recursos i a més vulnerabilitat es rasca menys. I això perjudica no solament el periodisme sinó, també, el més important: l'existència mateixa i l'alimentació de la consciència crítica a la societat. Hi ha pocs mitjans que garanteixin equips d'investigació i en aquests moments es puguin permetre un equip dedicat durant mesos a una notícia.

Però no tothom ha aplicat les retallades igual. El *Boston Globe* també s'ha vist obligat a retallar en algunes àrees de la redacció, però l'equip *Spotlight* ha estat reforçat, passant de quatre a sis periodistes. Aquí, en canvi, s'ha preferit anar en una altre sentit. I si no investiguem prou, el periodisme s'està quedant enrere? Òbviament, sí. *És com si a un metge li treus les medicines, l'instrumental i tot el necessari per al seu ofici i li dius que curi. No pot fer-ho per molt bon metge que sigui. Podrà diagnosticar i fins i tot albirar una epidèmia, però no podrà fer res per evitar-ho. A Catalunya i Espanya hi ha desenes de periodistes capaços d'aixecar qualsevol tema, però estan sense mitjans i literalment passant gana, adverteix Martín de Pozuelo.*

A més de ser un periodisme quasi inexistent, alguns volen penjar-se medalles que no es mereixen. *Grans mitjans fan veure que el practiquen posant l'etiqueta d'"investigació" al que és un rastreig periodístic (reportatge) de segon curs de Ciències de la Informació, critica Martín de Pozuelo. Bé és cert –prosegueix– que a l'hora d'investigar un assumpte com el d'*Spotlight* és necessària una pista sòlida inicial, però un cop es té la pista és imperatiu que el mitjà hi cregui, aposti per ella i estigui disposat a invertir vuit mesos de sou i les despeses de quatre periodistes –que mentrestant no faran una altra cosa– sense garantia total d'èxit. Una bona investigació periodística real no coneix el seu final encara que tingui una meta i aquest final pot consistir en no aconseguir el reportatge. Aquest risc cal assumir-ho. Els directors dels mitjans espanyols admiren aquest periodisme, se'ls omple la boca de la seva*

excel·lència quan el compren fet, però no s'arrisquen a practicar-lo. Es fa alguna cosa, a força de periodistes franc tiradors que tenen moltíssim mèrit.

Aquests *franc tiradors* als quals es refereix Martín de Pozuelo són freelance. Autònoms que per compte propi –i assumint tots els riscos– han agafat bona part del relleu d'una feina que anys enrere feien els grans mitjans. Perquè durant dècades, els diaris van ser els que lideraven les investigacions importants. Rotatius com *La Vanguardia*, *El País*, *El Periódico de Catalunya* o *El Mundo*, per posar alguns exemples, van publicar grans exclusives gràcies a equips de professionals que, alliberats de cobrir el dia a dia, podien dedicar temps i recursos per investigar a fons.

Xavier Vinader –tot un referent del periodisme d'investigació– recordava el 9 de febrer del 2011, durant un homenatge que li va retre la Facultat de Comunicació Blanquerna-Universitat Ramon Llull, que el periodisme d'investigació va viure uns anys daurats al final dels governs del PSOE, quan van aparèixer els GAL, la corrupció política, *el cas Guerra...* *Els últims cinc anys del període socialista van ser de crispació política absoluta i la tasca dels periodistes d'investigació va ser decisiva*, assegurava Vinader. Després, però, va sorgir el *periodisme de dossier*, filtracions interessades que degraden aquell tipus de periodisme i, segons recordava Vinader, es va iniciar *una davallada que no ha parat*. L'arribada de la crisi va acabar de sepultar aquell periodisme combatiu. Els equips d'investigació van ser suprimits. Eren un luxe, deien, que no es podien permetre. *El principal objectiu dels diaris és guanyar diners. I els equips d'investigació, per les seves pròpies peculiaritats, són entitats que moltes vegades escapen del control del mitjà, costen molts diners, generen tensions dins les redaccions, pensen i actuen autònomament i graten on altres no volen que es faci. En definitiva, es tornen incòmodes i són una font de problemes que no beneficia en res els propietaris dels mitjans. Per això no els propicien*, criticava el veterà periodista.

Xavier Vinader va morir el 9 d'abril de 2015 als 68 anys. I amb ell potser també se'n va anar una manera compromesa i valenta d'entendre la professió. Mesos després, Svetlana Aleksiévitx guanyava el premi Nobel pel seu periodisme de denúncia de llarg format, i ara *Spotlight* s'emporta l'Òscar a la millor pel·lícula. Paradoxalment, però, tot això passa enmig d'una crisi del periodisme, sobretot de la premsa escrita, i en un moment on els textos són cada cop més curts i la investigació és quasi inexistent.

Per això, en aquest context, fa por pensar què hauria passat si els milers d'abusos sexuals que van descobrir els periodistes del *Boston Globe* –van arribar a publicar fins a 600 relats de víctimes– haguessin tingut lloc aquí. (S'ha parlat molt) dels presumptes abusos comesos al col·legi *Maristes Sants-Les Corts* i d'altres casos apareguts arran d'aquest cas. Tot s'ha sabut, però, per la denúncia inicial del pare d'un menor que va ser-ne víctima. I aquí ve la pregunta incòmoda: I si s'hagués donat aquí un cas similar a Boston, amb una Església influent i milers de casos amagats? Qui hauria tingut els recursos i el temps per investigar-ho? La resposta és més que evident.

Així doncs, *Spotlight* és un gran film, però també ens despulla les misèries de la professió. Perquè sinó ens creurem una falsedat. La mentida d'*Spotlight* no és el seu contingut en si mateix, sinó la sensació que se'n desprèn, pensar que aquest periodisme encara es practica. La mentida d'aquesta brillant pel·lícula, és doncs, la fal·làcia d'un periodisme que en molts mitjans ja va passar a millor vida.

Jordi Rovira. "La mentida d'*Spotlight*" <https://www.report.cat/la-mentida-dspotlight/> Adaptació de l'autor. 29-2-2016.

Activitats

1. Esteu d'acord en que el periodisme més genuí és el d'investigació?
2. Comenteu aquesta frase: *Si no s'investiga, el periodisme es queda enrere.*
3. Quin risc té el periodisme d'investigació?
4. Segons l'autor, quina és la mentida de *Spotlight*?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- El periodisme d'investigació.
- La funció d'uns mitjans de comunicació independents en les societats democràtiques.
- La crisi del periodisme d'investigació en el nostre país
- Grups de pressió i la seva influència en els mitjans de comunicació.
- Abusos sexuals i establiments religiosos.
- L'ètica en el periodisme i en els mitjans de comunicació.

Objectius formatius

- Defensar uns mitjans de comunicació lliures i independents.
- Ser conscients de la necessitat del periodisme d'investigació en les societats democràtiques.
- Valorar el treball periodístic ètic i de qualitat.
- Prendre consciència de l'existència de grups de pressió que volen condicionar els mitjans de comunicació.
- Analitzar les notícies sabent de l'interès d'institucions que volen manipular la nostra visió del món.
- Mantenir postures actives i de denúncia envers els abusos sexuals.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge cinematogràfic de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques sobre el món de la comunicació plantejades en el film
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.

